

Keski-Suomen hyvinvointialueen ikääntyneiden ympärivuorokautisen palveluasumisen myöntämisperusteiden muutokset 1.7.2025 alkaen

Aluehallitus 27.05.2025
2373/05.00.00/2024

Valmistelija vastuualuejohtaja Tuija Koivisto, p. 040 513 5821
palvelujohtaja Mirja Ahoniemi, p. 040 550 3719
palvelupäällikkö Saara Paananen, p. 0400 115 656

Selostus asiasta **Yleinen johdanto asiaan/tausta**

Keski-Suomen hyvinvointialueen ensimmäisen vuosineljänneksen perusteella vuoden 2025 tilinpäätökseen ennustetaan 64 miljoonan euron alijäämää. Alijäämäennuste on suhteessa talousarvioon 21 miljoonaa euroa heikompi. Vuoden 2025 talousarvion sisältämillä talouden sopeuttamistoimilla on tavoiteltu 50 miljoonan euron vaikutusta, joista maaliskuun loppuun mennessä oli toteutunut 13,5 %, eli 6,8 miljoonaa euroa. Toimenpiteiden vaikutuksista on ennusteen mukaan toteutumassa noin 84 %, yhteensä 42 miljoonaa euroa. Osa toimenpiteistä tuottaa suunnitellut talousvaikutukset täysimääräisesti vuoden aikana. Osa toimenpiteistä on sellaisia, joiden taloudelliset vaikutukset näyttävät jäävän suunniteltua pienemmäksi, vaikka toimenpiteet on toteutettu suunnitelman mukaan.

Siltä osin kuin on tunnistettu, että tavoiteltuja vaikutuksia ei täysimääräisesti saavuteta, on suunniteltu korvaavia toimenpiteitä, joita on ennusteen mukaan toteutumassa noin 15 miljoonaa euroa vuoden 2025 loppuun mennessä. Nyt suunnitellut talouden sopeuttamisen toimenpiteet eivät vielä riitä vuosina 2023 ja 2024 syntyneen kumulatiivisen alijäämän, 255 miljoonaa euroa, kattamiseen. Kumulatiivisen alijäämän sekä vuoden 2025 talousarvion toteuttamiseen tarvitaan edelleen aktiivista sopeuttamista ja uusia sopeuttamistoimenpiteitä.

Sosiaali- ja terveystaloudissa on valmisteltu uusia sopeuttamistoimenpiteitä, joilla tavoitellaan 7,6 miljoonan euron säästöjä sekä kustannusten kasvun taittamista vuodelle 2025. Osa toimenpiteistä on palveluiden järjestämistä koskevia ja osa operatiivisesti toteutettavia toiminnan muutoksia. Palveluiden järjestämiseen kohdentuvat toimenpiteet koskevat avosairaanhoidon vastaanottojen, näytteenottopisteiden ja alueellisen osastotoiminnan osastopaikkojen keskittämistä, ikääntyneiden päivätoimintaa sekä tiettyjen palveluiden myöntämisperusteita sekä työtehtävien vähentämistä.

Ikääntyneiden asumispalvelut

Asiakkaat ohjautuvat asumispalveluihin ikääntyneiden asiakasohjauksen kautta. Keski-Suomen hyvinvointialueen koti- ja asumispalveluiden tavoitteena on, että keskisuomalaiset saavat palvelut oikea-aikaisesti ja yhdenvertaisesti. Palveluissa keskeinen periaate on tukea arjessa apua tarvitsevien kykyä elää arvokkaasti ja omatoimisesti kotona oikea-aikaisilla ja riittävillä palveluilla. Palvelut tukevat asiakkaiden hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä sekä turvallisuutta. Tarpeen mukaan järjestetään asumispalveluita sekä yhteisöllisenä asumisena että ympärivuorokautisesti. Palveluja tuotetaan omana toimintana, ostopalveluina sekä palvelusetelillä. Lähtökohtana on asiakkaan kotona

asuminen ja palvelut järjestetään kotona tai kodikkaassa ympäristössä asumispalveluyksiköissä tai perhehoidossa.

Lyhytaikainen ympärivuorokautinen palveluasuminen sekä toimintakykyä ylläpitävä toiminta tukevat asiakkaan kotona asumista ja omaishoitajan jaksamista. Keskeisiä periaatteita kaikessa toiminnassa ovat ennakoiva, ennaltaehkäisevä ja toimintakykyä ylläpitävä aktiivinen toiminta sekä yhteistyö, joiden avulla ehkäistään lisäpalvelutarpeen syntymistä.

Lainsäädäntö

Sosiaalihuoltolaki (1301/2014), Vanhuspalvelulaki (980/2012), Laki sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä (569/2009), Laki sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta (741/2023), Perhehoitolaki (263/2015), Laki hyvinvointialueesta (611/2021), Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021).

Yhteys strategiaan

Keski-Suomen hyvinvointialueella ikääntyneiden määrällinen kasvu on lähivuosina suurta. Eri alueilla väestöennusteet sekä palvelurakenne vaihtelevat merkittävästi, mutta kokonaisuutena ikääntyneiden palvelutarve tulee kasvamaan. Ympärivuorokautisen palveluasumisen piirissä oli vuonna 2024 keskiomalaisia 75 vuotta täyttäneitä 7,1 %. Tämän lisäksi pitkäaikaisessa laitospalvelussa oli 0,1 % yli 75 vuotiaista. Strategiseksi tavoitteeksi on asetettu, että yli 75 vuotiaista asukkaista 7 % on ympärivuorokautisen asumisen piirissä vuonna 2030 ja tämä tavoite tulee arvion mukaan täyttymään vuoden 2025 aikana. Keski-Suomen hyvinvointialueella on vielä alueellisia eroja ympärivuorokautisen palveluasumisen kattavuudessa ja vuoden 2024 aikana on vähennetty sosiaalihuoltolain mukaista laitospalvelua ja siellä olevat asukkaat on siirretty ympärivuorokautiseen palveluasumiseen.

Kevyempien asumispalveluratkaisujen lisääminen ja niiden ensisijaisuus ovat hyvinvointialueen strategisen linjauksen mukaisia. Yhteisöllisen asumisen myöntämisperusteet säilyvät esityksessä ennallaan, jotta asukkaat pääsevät yhteisöllisen asumisen yksiköihin riittävän ajoissa ja sen myötä voidaan vaikuttaa vähentävästi ympärivuorokautisen palveluasumisen tarpeeseen. Oikea-aikainen palveluiden myöntäminen vaikuttaa asiakaskokemukseen myönteisesti sekä vähentää merkittävästi hyvinvointialueelle syntyviä kustannuksia.

Nykytilankuvaus

Ikääntyneiden ympärivuorokautisessa palveluasumisessa on yhteensä 2600 asiakasta. Omana toimintana ympärivuorokautista palveluasumista järjestetään noin 1434 asiakkaalle, ostopalveluissa on 1037 asiakasta ja palvelusetelillä palvelu on järjestetty 129 asiakkaalle. Ympärivuorokautista asumispalvelua on järjestetty lähipalveluna hyvinvointialueen jokaisessa kunnassa joko omana toimintana tai yksityisen palvelutarjonnan kautta. Tilapäisen asumisen ja lyhytaikaishoidon paikkoja omana toimintana on noin 240. Hyvinvointialueella laitospalvelua on vähennetty vuoden 2024 aikana 80 paikkaa. Sitä tuotetaan omana toimintana 28 asiakkaalle.

Yhteisöllisen asumisen paikkoja on ollut käytössä yhteensä 270. Omana toimintana järjestettyjä yhteisöllisen asumisen paikkoja on noin 240, ostopalveluna keskimäärin 30 paikkaa. Yhteisöllisen asumisen paikkoja on vapaana joitakin paikkoja erityisesti pohjoisen Keski-Suomen alueella.

Vaikutusten ennakkoarviointi

Yhtenäiset palveluiden myöntämisperusteet vaikuttavat merkittävästi asiakkaiden palveluihin ohjautumiseen, palveluiden oikea-aikaisuuteen, palveluiden saatavuuteen ja riittävyyteen sekä hyvinvointialueelle aiheutuviin kustannuksiin. Oikea-aikaisella palveluiden myöntämisellä vaikutetaan hyvinvointialueen palvelurakenteeseen, joka on yksi strategisista tavoitteista.

Esitetyissä ikääntyneiden asumispalveluiden myöntämisperusteissa on selkeytetty RAI-arvioinnin kokonaisuutta ja raja-arvoja sekä eri palvelujen lain mukaisia käsitteitä. RAI-mittarit vahvistavat asumispalvelun myöntämisen yhdenvertaisuutta ja päätösten perustumista luotettavaan arviointityökaluun.

Myöntämisperusteissa on kuvattu ja tarkennettu erityisesti tilapäisen lyhytaikaisen asumisen käsitteitä ja myöntämistä. Tällä vahvistetaan asukkaiden yhdenvertaisuutta ja vaikutetaan palveluiden saatavuuteen ja varmistetaan palvelun riittävyyttä eri alueilla.

Taloudelliset vaikutukset

Ehdotetuissa myöntämisperusteissa on nopeutettu asiakkaalle tarjottavan asumispalvelupaikan vastaanottamisen ilmoittamista ja tarjotulle paikalle siirtymisen prosessia. Vuokrasopimus ehdotetaan tehtäväksi siten, että se astuu voimaan asiakkaalle asumispaikan vastaanottamisesta seuraavana päivänä. Muutokset nopeuttavat asiakasprosessia 2–3 vrk/siirtyminen, koko hyvinvointialueen laajuisesti noin 1350 vrk/v. Muutoksella tavoitellaan sitä, että asiakaspaikat ovat tehokkaassa käytössä ja vaikutus hyvinvointialueen talouteen on 320 000 €/v. Paikkojen tehokas käyttö vaikuttaa laajasti hoitoketjuissa siirtymisen prosesseihin ja vapauttaa lyhytaikaishoidon paikkoja ja nopeuttaa asiakkaan sairaalasta siirtymistä jatkohoitopaikalle.

Myöntämisperusteiden muutoksella tavoitellaan myös noin 0,5 prosenttiyksikön vähennystä palvelujen peittävydessä suhteessa 75 vuotta täyttäneeseen väestöön, mikä tarkoittaa noin 120 paikan vähennystä. Tällä muutoksella päästään noin 4M€:n säästöön kuluvana vuonna. Taloudellinen vaikutus yhteensä noin 4,15M€ kuluvana vuonna, mitä tarvitaan kattamaan ikääntyneiden asumispalvelujen ostoihin ennustettua ylitystä. Vuositasolla myöntämisperusteiden tarkennuksilla saavutetaan noin 8,3M€:n säästö.

Toimivalta

hallintosääntö 17 §

Esittelijä

Hyvinvointialuejohtaja Tollet Jan

Päätösehdotus

Aluehallitus päättää hyväksyä liitteen mukaisen Keski-Suomen hyvinvointialueen ikääntyneiden ympärivuorokautisen palveluasumisen myöntämisen perusteet 1.7.2025 alkaen.

Päätös